

Трипільці. Скіфи-сколоти

Найвидатнішою цивілізаційною спадщиною нашого народу із найдавніших часів була епоха трипільської культури, що належить до часу так званого мідного віку, або енеоліту. Це IV—III тисячоліття до н. е.

Характерною рисою населення, що жило на терені Балкано-Нижньодунайської території й захоплювало південно-східні регіони Прикарпаття і Подніпров'я, було осіле землеробство. Розкопки на Подніпров'ї поблизу селища Трипільля (на південь від Києва) показали високий рівень сталого землеробства порівняно з іншими європейськими регіонами, який характеризувався переходом від мотичного обробітку землі до орного землеробства.

Це населення займало, як на той час, досить великі простори, що зростали швидкими темпами.

Трипільська культура, яку вперше дослідив видатний археолог В. Хвойка, у часову тривалість — до 2 тис. років. Вона швидко поширювалась і на інші східні території, об'єднувала різні племена та їхні культури.

Важливими стабільними елементами її була система утворення поселень концентрованими групами, між якими розташовувались менш заселені простори. Очевидно, через виснаження оброблюваних полів ці землероби змушені були через певний період — 50–80 років — залишати освоєну місцевість і пересуватись далі. Трипільці займались і скотарством, причому це був свійський тип розведення худоби, так потрібної землеробам, а не приручення диких тварин.

Трипільське населення мало досить розвинені ремесла, зокрема гончарство та металообробку. Через їхні території проходили торгові шляхи.

Основою суспільного та економічного життя трипільців була велика родина: вочевидь, кілька парних сімей найближчих родичів жили в одному великому будинку, який складався з окремих кімнат. Такі будинки інколи мали піч для випікання хліба, зернотерки, різний посуд.

Для трипільців був характерним досить високий рівень духовного життя, що відбився на численних орнаментах гли-

няного посуду. Глиняні скульптурки, зокрема жіночі, символізували прагнення людей до добробуту, пошанування роду й жінки-матері. На одному з горщиків, наприклад, орнамент відбивав тричленну побудову світу: хвиляста лінія у верхньому ярусі символізувала воду, на центральному ряді орнаменту зображувалося сонце, місяць, краплини дощу; нижній ярус — рослинний світ, людей і тварин.

Одним із найбільших досягнень епохи трипільської культури є трипільська абетка, яка була розшифрована ще в 50–70-х роках ХХ ст. відомим (щоправда, вже після смерті) українським істориком М. Суслопаровим. Ця абетка — найвидатніша спадщина в історії європейської цивілізації. Адже саме вона стала основою буквено-звукового письма. Як твердить М. Суслопаров, ця абетка, яку він розшифрував із написів на гончарних виробах епохи трипільців, виникла “за багато сторіч до найстародавніших зразків фінікійського письма”.

Він переконливо довів, що саме звідси, з Подніпров’я, бере початок буквено-звуковий алфавіт народів Європи.

Значення винайдення буквено-звукового письма важко переоцінити в історії європейської й світової цивілізації. І ми всі повинні бути свідомими того, що саме давні пращури нашого народу — трипільці, а східні автори їх називали ще лелезги або пелазги — подарували цивілізації цей найбільший інструмент суспільного історичного поступу.

Під тиском кочових племен та зміни кліматичних умов трипільська культура розчинилась у конгломераті культур інших народів, залишивши, проте, їм свої найбільші досягнення в господарсько-економічному та духовно-культурному житті.

У I тисячолітті до н. е. серед численних прийшлих кочових народів значне місце посідають киммерійці, які створюють у лісостеповій зоні перші укріплені городища (XI—VIII ст. до н. е.). Але їхній вплив обриває навала скототів, чи скіфів, які вперше згадуються в асирійських клинописах у середині VII ст. до н. е. У другій половині VI ст. до н. е. центром їхнього життя стають Подніпров’я та Крим. До складу їхньої держави входять численні народи осілого землеробства й кочовики. Захищаючись від навал інших кочовиків, скіфи створювали численні укріплення і городища. Серед них — відомі нам Трахтемирів-